

ARSENI PACHECO I RANSANZ (1932-2011)

CURT WITTLIN

Catedràtic emèrit, Universitat de Saskatchewan

crtwittlin@gmail.com

En el segon volum de la *Miscel·lània Joaquim Molas —Estudis de Llengua i Literatura Catalanes*, 58 (2009)— Arseni Pacheco ofereix un article intítulat: «Els *fabliaux* catalans no són *fabliaux*». Tot i que el volum va ser distribuït amb força retard, l'autor, dissortadament ja no pogué veure imprès en lletra de motlle el seu estudi, el que ha resultat ser el seu últim treball, la darrera entrada en l'extensa llista de les seves publicacions, una bibliografia d'una quarantena d'entrades, sense comptar les recensions, els articles en manuals enciclopèdics (Bompiani; *Diccionari de la literatura catalana*; «Biografies de contemporanis d'Erasme»), ni les traduccions.

L'article que escrigué per a l'homenatge de l'amic Molas, Pacheco el comença recordant-li que la «cordial relació» que tots dos van mantenir tota la vida «va néixer de la convivència en dos campaments de milícies universitàries, créixer durant el temps compartit a l'editorial Montaner vetllant la gestació del *Bompiani*, i consolidar-se quan Molas li va encarregar l'edició de volums tant per a la “Antologia Catalana” (*Novel·letes sentimentals dels segles XIV i XV i Viatges a l'altre món*) com per a “Les Millors Obres de la Literatura Catalana” (*Blandin de Cornualla i altres narracions en vers dels segles XIV i XV* —en col·laboració amb August Bover, qui hi publicà l'*Espill de la vida religiosa— Novel·les amoroses i morals*)».

La seva formació com a editor i comentador de textos antics, Pacheco l'havia rebuda quan preparava els dos volums d'*Obres de Francesc de la Via* per a la «Biblioteca d'Obres Antiques», dirigida per Pere Bohigas (1963 i 1968; nova edició a Quaderns Crema 1997), i dos volums per a «Els Nostres Clàssics» (*Història de Jacob Xalabín i Testament de Bernat Serradell de Vic*), elaborats sota «l'implacable magisteri de l'enyorat J. M. Casacuberta», mestre també de Joaquim Molas, del qual Pacheco recorda en l'article citat (p. 5) com ells s'havien «mútuament consolat i compadit d'aquell magisteri —entre rebels i resignats».

L'edició més voluminosa curada per Pacheco són els dos volums (un total de 575 pàgines) publicada a «Clásicos Castellanos» l'any 1975, la *Fortuna varia del Soldado Píndaro*, de Gonzalo de Céspedes y Meneses.

Cal mencionar, a més, la seva eficaç col·laboració en l'edició del *Dotzè del Cristià*, de Francesc Eiximenis (Girona, Universitat, 1986 i 1987), i la seva funció com a editor de les *Actes del Sisè Col·loqui d'Estudis Catalans a Nord-Amèrica*, celebrat a la Universitat de la Colúmbia Britànica, a Vancouver, on ell ensenyava.

Perquè Arseni Pacheco, que havia nascut a Barcelona l'any 1932 i s'havia doctorat a la Universitat de Barcelona —amb premi extraordinari— el 1958, en acabar la llicenciatura l'any 1954, ensenyà primer a Alemanya, entre 1956 i 1966 fou professor a les universitats escoceses de Glasgow i de Saint Andrews, passà després a la de Pittsburgh (EUA) i, des del 1968 fins a la seva jubilació, l'any 1997, fou professor a la University of British Columbia, a Vancouver (Canadà). Allí exercí una carrera docent i administrativa admirable, tant en el seu propi Departament d'Estudis Hispànics i Italians com en els comitès de la Facultat d'*Arts and Sciences* (per exemple, coordinant el Programa d'Estudis Medievals i la dotzena de *workshops* que organitzava). Entre els seus col·legues canadencs era conegut per la seva feina a l'Asociación Canadiense de Hispanistas —de la qual fou president—, a la North American Catalan Society —de la qual fou membre fundador i president entre 1987 i 1990—, a la Canadian Federation for the Humanities, i com a avaluador dels programes d'estudis d'espanyol en mitja dotzena d'universitats del Canadà; l'any 1981 fou elegit com a membre de la Royal Society of Canada i, el curs 1983-1984, va ser guardonat amb la Killam Senior Fellowship; havia estat condecorat amb la Comanda de l'Orde del Mèrit Civil.

Si les publicacions en format de llibre mostren la mestria de Pacheco en l'edició de textos antics, les seves contribucions en revistes acadèmiques donen testimoni de la seva perícia en un gran nombre de qüestions obertes en la filologia i la història literària d'Hispania. Ha publicat treballs sobre el Cancionero, el Romançero, la novel·la del Siglo de Oro, la novel·la cortesana, i molts altres temes que li eren familiars i en els quals havia observat i descobert aspectes o contextos que valia la pena explicar als altres especialistes, tant del seu temps com dels temps futurs.

L'article que dedicà a Joaquim Molas mostra que Pacheco, emèrit de la seva activitat universitària docent però no com a investigador, jutjava que la seva contribució més duradora als estudis literaris catalans és la justificació de la convicció que usa lapidàriament com a títol del seu últim estudi: «Els *fabliaux* catalans no són *fabliaux*». En el seu apartat final podem llegir el «testament acadèmic» de l'autor: «No crec que els comentaris que he fet en aquest treball serveixin per desarrelar unes idees avalades per la crítica des de fa gairebé un segle. El costum i la inèrcia són forces importants i no sempre injustificades. Els pressupòsits que he volgut combatre tenen una explicació raonable en els seus orígens, i fins i tot una justificació aparent en la imprecisió del concepte de *fabliau*. Tanmateix, si volem entendre i avaluar correctament el corpus de la narrativa catalana en vers dels segles XIV i XV, cal admetre que encara ens queda molt a fer, molt per refer, i sobretot molt a repensar» (p. 17).

La nova generació de filòlegs a qui toca aquesta feina de refer i repensar el tema alludit, i tants d'altres, no podria trobar millor mestre i guia —i model de vida acadèmica i de comportament humà— que Arseni Pacheco, a qui han sobreviscut la seva esposa Mercè i els seus dos fills. *Requiescat in pace*.